

Bakı Əlyazmalar İnstitutu
Fərid Ələkbərov

Mənbə: Azerbaijan International jurnalı - Aİ 10.3 (Payız 2002)

© 2004. Azerbaijan International

AZERİ.org

Ötən ilin yazında, Bakı Əlyazmalar İnstitutu yerləşdiyi bənzərsiz görünüşə malik binanın 100 illik yubileyini qeyd etdi. İlk olaraq bu binanı 20-ci əsrin əvvəlində neft maqnatı və xeyriyyəçi Hacı Zeynalabdin Tağıyev (1823-1924) müsəlman Şərqiində ilk qız məktəbi olan Aleksandriya rus müsəlman qız internat məktəbi üçün tikdirmişdi. 1950-ci ildən etibarən bu binada özünün nadir orta əsr Şərq yazıları ilə birlikdə Əlyazmalar İnstitutu yerləşir.

İnstitutun arxivində hal-hazırda azərbaycan, türk, özbək, fars və ərəb dillərində olan 40 minə yaxın əsər yerləşir. Bu yazılar azərbaycanlıların orta əsrlərdən tibb, astronomiya, riyaziyyat, ədəbiyyat, fəlsəfə, hüquq, tarix və coğrafiya barədə nə düşündüklərini aşkara çıxarır.

Bundan əlavə, Əlyazmalar İnstitutunun Şəxsi Fondlar bölməsində məşhur azərbaycanlıların şəxsi kolleksiyasından olan sənədlər vardır. Bir çox hallarda ailələr nəşr olunmamış yazıları və məktubların bütöv kolleksiyasını instituta hədiyyə etmiş və sonralar bu işlər institutda saxlanılaraq tədqiq edilib nəşr edilmişdir. Bu işlərə 19-cu əsr və 20-ci əsrin əvvəllərinə aid gündəliklər, memuarlar, fotolar və sənədlər daxildir.

Məsələn, institut (1) bəstəkar Üzeyir Hacıbəyovun (1885-1948), (2) yazıçı və filoloq Yusif Vəzir Çəmənəminlinin (1887-1943), (3) jurnalist, Azərbaycan ədəbiyyatı tədqiqatçısı və satirik jurnal redaktoru Əli Abbas Müznibin (1883-1938), (4) yazıçı və Azərbaycan ədəbiyyatı tədqiqatçısı Abbas Səhhətin (1905-1973), (5) XIX əsr Azərbaycan yazıçısı və tarixçisi, Azərbaycan tarixinə aid ilk Avropa üslublu kitabın müəllifi Abbas Qulu Ağa Bakıxanovun, (6) yazıçı, islahatçı və dramaturq Mirza Fətəli Axundovun (1812-1878), (7) önəmli hərbi strateq, general və ixtiraçı Əliağa Şıxlınskinin (1863-1944), (8) dilçi alim Mirzə Kazımbəyin (1802-1870), (9) Stalin repressiyası zamanı öldürülən (bu nömrədə bu haqda məqaləyə baxın) dissident şair Mikayıl Müşfiqin (1908-1939), (10) Sarabski adı ilə tanınan və Hacıbəyovun 1908-ci ildəki "Leyli və Məcnun" operasında ilk Məcnun rolunu oynayan məşhur Azərbaycan aktyoru Hüseynqulu Rzayevin (1879-1945) və (11) dostu rəssam Səttar Bəhlulzadə haqqında memuar yazan Mürsəl Nəcəfovun (1909-1974) şəxsi kolleksiyalarını arxivləşdirib. Bundan əlavə digər kolleksiyalar da mövcuddur.

İnstitutda həmçinin Azərbaycan bəstəkarı Müslüm Maqomayevin (1885-1937) məktubları, gündəlikləri, librettoları və onun Üzeyir Hacıbəyov ilə əməkdaşlığı barədə dəyərli məlumatlar da vardır. Bu librettolardan biri 1916-cı ildə Maqomayev tərəfindən yazılan “Şah İsmayıl” operasıdır.

Veb direktor: Betti Bleyer

Tərcümə etdi: Aytən Əliyeva

Yoxladı: Ülviyyə Məmmədova

Redaktə edən və veb üçün hazırlayan: Aydan Nəcəfova